

Fakta

Svinebranchens værdikæde

- Strukturelle forhold

Steen E. Navrbjerg

Februar 2018

Forskningscenter for Ar-
bejdsmarkeds- og Organi-
sationsstudier

Sociologisk Institut
Københavns Universitet
Øster Farimagsgade 5
1014 København K
Tlf: 35323299
Fax: 35323940
faos@sociology.ku.dk
www.faos.dk

Introduktion

Dansk svineproduktion – smågrise, slagtesvin og svinekød – står for ca. 30 milliarder kr. af den danske eksport – svarende til ca. 5 procent af den samlede eksport.

Dansk svineproduktion har altid været internationaliseret, i første omgang mest på afsætningsdelen, men i de seneste par årtier også i produktionen af svin og svinekød. For at forstå dynamikkerne i denne udvikling er det afgørende at se nærmere på værdikæderne: Hvordan ser den danske værdikæde ud inden for svineavl, slagting og forarbejdning? Hvad har ændret sig over årene? Hvad betyder international konkurrence for beskæftigelsen i branchen – og for organisering og løn og arbejdsvilkår?

Det er temaerne i en igangværende undersøgelse af værdikæderne i svinebranchen *'Fairness, Freedom and Industrial Relations across Europe: Up and Down the Meat Value Chain'* – forkortet til *Meat-Up Ffire*. Projektet er et samarbejde mellem fem lande – Italien, Tyskland, Belgien, Polen og Danmark – og er finansieret af DG Employment.

I dette faktaark gennemgås kort de første resultater af den danske del af undersøgelsen – nemlig en beskrivelse af den danske svineværdikæde – fra avl til slagting og forarbejdning. I et andet faktaark gennemgås arbejdsmarkedsforholdene i den danske svineværdikæde.

Strukturen i den danske svineværdikæde

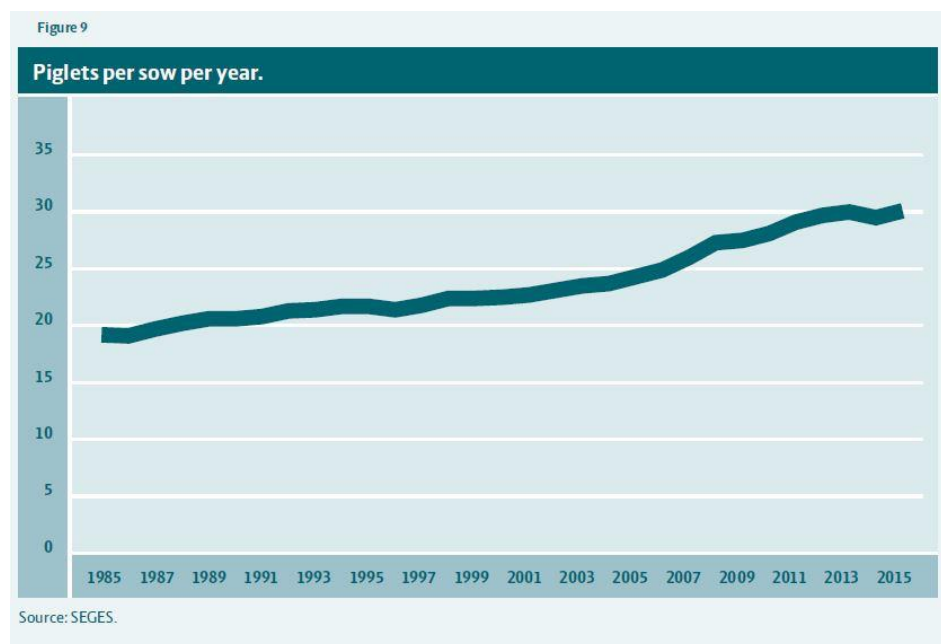
Strukturen og arbejdsmarkedsvilkårene har ændret sig inden for både avl og slagting/forarbejdning over årene. Analyserne viser, at det er en blanding af danske og internationale forhold, der afgør, hvilke grise der produceres, og hvor de slagtes og forarbejdes – og dermed bliver disse forhold også bestemmende for beskæftigelsen.

Avl

Inden for avl af grise kan der identificeres tre større tendenser over de seneste 15 år:

- Stadigt større bedrifter
- En overgang fra primært produktion af slagtesvin til en betydelig produktion af smågrise
- En stadigt større andel af udenlandsk arbejdskraft.

Der er i dag ca. 3.200 svinebedrifter i Danmark – i 1990 var der ca. 30.000. Halveringstiden er ca. 7 år – dvs. vi kan forvente, at der er i 2025 er ca. 1.600 svinefarme. Bedrifter bliver stadigt større og køres stadigt mere systematisk. Effektiviteten er tillige støt stigende – som ses i figuren nedenfor, er produktionen af smågrise på 20 år steget fra 19 til 30 pattegrise per so per år.

Produktionen har tillige skiftet karakter; hvor der i 2007 blev produceret 4,9 millioner smågrise, blev der i 2017 produceret 14,2 millioner smågrise – eksporten går primært til Tyskland (44 %) og Polen (42%). Der produceres dog stadig godt 17 millioner slagtesvin i Danmark, så der er ikke tale om en total omlægning af produktionen, men snarere en forskydning.

Der kan identificeres tre årsager til denne udvikling:

For det første en række reformer i Tyskland fra 2002 og frem (Hartz-reformerne), som muliggjorde væsentligt lavere lønninger på tyske slagterier. Det gjorde det mindre attraktivt at slagte i Danmark, hvilket igen havde afsmittende effekt på avlen.

For det andet har stigende miljøkrav ført til en opprioritering af avl af smågrise, fordi de alt andet lige kræver mindre plads.

Endelig er der simpelthen hurtigere omsætning på smågrise end på slagtesvin, hvilket gør dem relativt mere rentable.

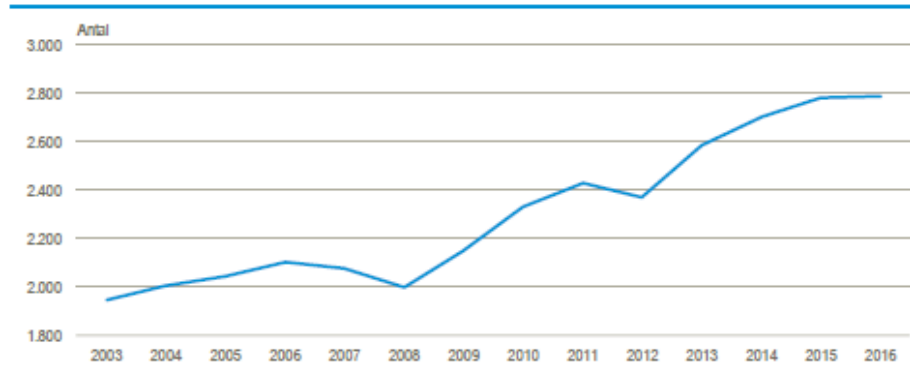
Andelen af ikke-danske statsborgere i landbruget er steget markant over de seneste 10 år, og i 2016 var 35 procent af de ansatte i produktionen af smågrise ikke-danske statsborgere, mens andelen i produktion af slagtesvin var 23 procent. De dominerende nationaliteter er rumænere og ukrainere.

Slagtning og forarbejdning

Slagteriet er uden sammenligning det område inden for svineværdikæden, hvor effektiviseringer har de største konsekvenser for beskæftigelsen. Hvor der i år 2000 var knap 16.000 beskæftiget inden for slagtning og forarbejdning af svinekød, var der godt 9.000 i 2016 – svarende til ca. 6.000 fuldtidsbeskæftigede.

Samtidig er slagterierne blevet betydeligt mere effektive – som ses nedenfor, blev der i 2003 slagtet knap 2.000 svin per medarbejder, mens der i 2016 blev slagtet næsten 2.800 per medarbejder.

Figur 7 Svine slagtninger pr. fuldtidsbeskæftiget på slagterier

Kilde: Statistikbanken.dk/ANIS og Statistikbanken.dk/ERHV1. Branchekode 101110 Forarbejdning af svinekød.

Branchen er hårdt presset af international konkurrence – fx de nævnte Hartz-reformer, som i løbet af 00'erne betød, at lønomkostninger faldt drastisk på tyske slagterier, sammenlignet med danske. Det betød, som nævnt ovenfor, også, at der fandt en delvis omlægning sted i retning af produktion af smågrise med eksport for øje – hvilket også har ført til færre slagtninger i Danmark.

Udviklingen har ført til et betydeligt fokus på effektivisering og en stigende brug af automatisering og robotter – hvilket har kostet arbejdspladser, men også alt andet lige har forbedret arbejdsmiljøet.

Hvor besparelser og konstante udmeldinger om mulig outsourcing for 10-20 år siden førte til gentagne arbejdsnedlæggelser, arbejder de faglige organisationer i dag sammen med de enkelte arbejdsgivere om udvikling af robotter, ud fra deisen, at det trods alt stadig sikrer nogle arbejdspladser.

Omrokinger i værdikæden skaber nye muligheder

Selvom beskæftigelsen er presset i den danske værdikæde, særlig inden for slagteri og forarbejdning, åbner forandringerne også for nye muligheder. Således står danske slagterier som *state-of-the-art* internationalt, både når det gælder effektivisering og når det gælder hygiejne, og der sælges nøglefærdige danske slagterier til udlandet.

Danske smågrise er kendt for høj kvalitet og indbringer en god pris, ligesom dansk svinekød er internationalt anerkendt, ikke mindst for en høj hygiejnisk standard. Endelig har automatiseringen af arbejdsprocesserne på danske slagterier ført til en vis opblomstring i de industrier, der laver robotter.

Det kan måske overraske, at det er lykkedes at opretholde meget høje organisationsgrader på de danske slagterier – særligt når man sammenligner med Tyskland, hvor andelen af prekært ansatte under ganske ringe løn og arbejdsvilkår er væsentligt større. Alt tyder imidlertid på, at der i Danmark har været nogle væsentligt stærkere strukturer for forhandling og samarbejde, som har betydet, at parterne har kunnet se fordele ved et gennemreguleret arbejdsmarked – se fx Refslund og Wagner¹ for en nærmere analyse.

Meat-Up Ffire-projektet udarbejder løbende en række rapporter om værdikæder i svinebranchen. Rapporterne kan findes på <https://www.meatup-ffire.com/archive/meat-up-ffire-scientific-reports/>.

Dette faktaark er baseret på to danske FAOS-rapporter i projektet. Den ene er rapporten National Report Denmark: Structural characteristics of the pork value chain, som er publiceret – og i maj 2019 udkommer en rapport om arbejdsmarkedsforholdene i den danske svineværdikæde med titlen National Report Denmark: Industrial Relations in the pork value chain.

Kilderne til dette faktaark er baseret på en række interview med aktører inden for svineværdikæden samt rapporter, artikler og diverse data fra interesseorganisationer. I de nævnte rapporter specificeres kilderne.

---

¹ Refslund, B., & Wagner, I. (2018). Cutting to the bone: Workers' solidarity in the Danish-German slaughterhouse industry. In V. Doellgast, N. Lillie, & V. Pulignano (Eds.), *Reconstructing solidarity: Labour Unions, Precarious Work, and the Politics of Institutional Change in Europe* Oxford: Oxford University Press